

УДК 811.161.2:378

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ АГРАРНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Дмитрук М.В.

*ПФ НУБіП України "Кримський агротехнологічний університет", м. Сімферополь, Україна,
e-mail: vol6662007@rambler.ru*

У статті характеризуються професійно важливі якості спеціалістів-аграріїв і їх формування у ході вивчення української мови за професійним спрямуванням.

Ключові слова: професійна підготовка, спеціаліст, професійні якості, професійна спрямованість.

Постановка проблеми. У процесі професійної підготовки майбутній спеціаліст оволодіває певною системою знань, умінь і навичок, які й формують відповідні професійні якості. На нашу думку, забезпечити формування цих якостей допоможуть різноманітні форми і методи, які повинні залучатися до навчального процесу. Українська мова за професійним спрямуванням належить до базових дисциплін, що формує такі професійні якості, без яких виконувати професійні обов'язки майбутній аграрій не зможе.

Проблема полягає в тому, що в українському мовознавстві це питання ще не було предметом наукового розгляду.

Хоч у педагогічній літературі дослідженням рівнів мотивації навчання у ВНЗ займалася Ільїна Т.І., Бойко В.В., Пахомова Н.Ю., Єгоров Ю.С. та ін. Ці вчені дають характеристику етапам навчального процесу і визначають роль викладача на кожному етапі. Проблеми сучасного фахівця – аграрія розглядалися у працях М.В.Аверіна, А.Г.Асмолова, Л.С.Виготського. Вивченню проблеми професійної освіти присвячені праці В.В.Карпова, І.Б.Моргунова, В.М.Соколова та ін.

Мета полягає в тому, щоб у ході вивчення української мови за професійним спрямуванням навчити студентів-аграріїв:

1. Здійснювати пошук інформації для вирішення професійних завдань.
2. Творчо мислити, аналізувати й систематизувати інформацію.
3. Вміння вислухати співробітника (спеціаліста чи підлеглу особу).
4. Найважливішим є не просто знайомство з видами публічного мовлення, а формування вміння публічно виступати (це виступи на зборах, нарадах, семінарах).
5. Спеціаліст-аграрій повинен уміти працювати зі спеціальним текстом і уміти перетворювати інформацію на паперових і електронних носіях.
6. Надавати професійно будь-яку інформацію (оперативну, звітну тощо).

Проблема підготовки студентів аграрних ВНЗ завжди була і залишається актуальною. Це обумовлено насамперед потребою країни у компетентних спеціалістах аграрної сфери, які вміють орієнтуватися у складних професійних ситуаціях,

спеціалістів, що мобільні, активні, готові до вирішення складних професійних завдань, а це потребує безперервної системи педагогічного супроводу студентів у ВНЗ.

Професійна підготовка здійснюється шляхом звикання студента-аграрія до нових умов праці, вимог науково-педагогічних працівників і нового колективу. Її можна визначити за рівнем оволодіння професійними навичками, сформованістю професійних якостей тощо.

Конкурентноспроможний фахівець повинен вміти ставити перед собою досяжні цілі і завдання, реалізовувати їх, вміло застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань, вміти оформити і надати результати своєї роботи.

Завдання даного дослідження:

1. Формування професійних якостей за допомогою активних методів навчання у ході вивчення української мови за професійним спрямуванням.

2. Формування культури професійного мовлення майбутнього спеціаліста-аграрія.

Для успішного виконання будь-якої професійної діяльності спеціаліст повинен володіти професійно важливими якостями (ПВЯ). У функції професійно важливих якостей можуть виступати як власне психічні й особистісні, так і біологічні властивості суб'єкта професійної діяльності – соматичні, морфологічні, нейродинамічні та ін. Певні біологічні якості людини, будучи недостатньо розвиненими, можуть стати протипоказанням для тієї чи іншої професійної діяльності. А.В.Карпов [2, 190-191] називає такі якості анти-ПВЯ. Структура професійної придатності передбачає наявність мінімальної кількості анти-ПВЯ або навіть їх відсутність. Наприклад, людина, що страждає сильним заїканням, або з недорозвиненим слуховим аналізатором не зможе працювати усним перекладачем. Чи людина з хворобами опорно – рухового апарата не зможе бути агрономом, бо не зможе проводити обстеження полів, садів, виноградників, не зможе контролювати проведення агротехнологічних заходів та ін.

Якщо психічні та особистісні ПВЯ майбутнього спеціаліста – це динамічне явище, то ПВЯ, що мають біологічну природу, піддаються формуванню важко чи не піддаються взагалі.

До останніх років вивчення мов відбувалося практично однаково при підготовці до будь-якої професії, це стосувалося насамперед вивчення української мови. В усіх навчальних закладах упродовж років вивчається українська мова. Програмою практично не враховувався майбутній фах. Але з 2009 року у навчальних планах з'являється предмет – українська мова за професійним спрямуванням. Цей предмет чітко передбачає вивчення професійної лексики та термінології, що властиві майбутній професії, розглядаються також професійно орієнтовані документи, словникові видання з майбутнього фаху та ін. Студенти займаються перекладами спеціальних текстів, вивчають професійну лексику, базові терміни та ін.

Чітке системне уявлення про професійно значимі якості спеціаліста дає можливість раціонально й ефективно організувати освітній процес.

Так, наприклад, економіст, бухгалтер повинен знати принципи і прийоми техніки – економічного планування, економіко – математичні методи і моделі в плануванні та управлінні, методи планування і прогнозних оцінок виробничої

діяльності, методики проведення техніко – економічного аналізу виробничо – господарської діяльності сільськогосподарського підприємства, методики комплексного аналізу комерційної діяльності, принципи і методи вартісного аналізу та ін. Такий спеціаліст повинен вміти організувати і вести поточну планово – економічну роботу в підприємствах та організаціях, вивчати ринок, формувати цілі підприємницької діяльності, проектувати систему управління сільськогосподарським виробництвом, обґрунтовувати заходи, що впроваджуються в господарську практику, планові управлінські рішення, розробляти систему документів із зовнішньоекономічних відносин, аналізувати виробничо – господарську, зовнішньоекономічну діяльність, робити правильні висновки та вносити пропозиції, вміти організувати свій робочий день і підлеглих осіб, формувати здорові взаємовідносини в колективі, впроваджувати нововведення, використовувати у професійній діяльності комп'ютерну техніку та ін.

Так, наприклад, агроном повинен мати гуманітарну, загальнонаукову і професійну підготовку для агрономічної діяльності в сільськогосподарському виробництві.

Агроном повинен мати загальну культуру, інтелігентність, широкий кругозір, знати мову ділового спілкування, вміти аналізувати історичні та соціально – економічні явища, процеси у суспільстві, аргументовано і коректно відстоювати свою позицію, мати високі громадянські та моральні якості. Знати основи агрономічної роботи в сільському господарстві, прогресивні технології вирощування плодоовочевої продукції і винограду, а також основні технології її зберігання і первинної переробки, оволодіти методами організації й управління роботою трудового колективу, навичками науково - технічної і новаторської діяльності, володіти високим творчим потенціалом, методикою навчально – пізнавальної діяльності, прийомами охорони праці й довкілля. Для цього майбутній спеціаліст повинен оволодіти системою знань, вмінь і навичок відповідних дисциплін, що формують професійну діяльність, а також добре володіти державною мовою, щоб легко працювати з управлінськими документами, добре знати мову ділового спілкування, щоб вести прийом відвідувачів, проводити виробничі наради, семінари, інструктувати підлеглих осіб з багатьох питань у необхідних ситуаціях та ін.

З ділової української мови майбутній агроном, бухгалтер чи економіст повинен знати: основні правила оформлення документів, підбирати відповідні терміни зі спеціальності для оформлення документації. Крім грамотного оформлення ділових паперів, необхідно вміти логічно й послідовно представляти службову інформацію з того чи іншого питання. Для цього слід навчитися правильно використовувати пасивні конструкції, характерні для ділового стилю, вміти поєднувати числові дані з іменними та ін. Спеціаліст повинен вміти логічно сформулювати думку, дотримуватися послідовності й точності викладу, додержуватись норм сучасної української літературної мови, знати особливості усної і писемної форм ділової мови та вміло ними користуватися.

Щоб майбутній аграрій зміг добре виконувати свої посадові обов'язки, у нього слід формувати надійні теоретичні знання, а також автоматизовані й міцні уміння та навички. У такого фахівця має бути стійкість до стресів, наявність можливостей

швидкого пошуку у прийнятті рішень, здатність до тривалої розумової роботи, акуратність, терпіння, зосередженість, спостережливість, стійкість уваги, а також вміння переключати увагу, міцна довготривала пам'ять, що дозволяє тримати в голові велику кількість інформації, здатність легко відмовлятися від звичного ходу думки, шукати нові варіанти вирішення проблем.

Агроном, економіст, бухгалтер повинні також мати добре розвинену логічну (сислово) пам'ять, великий обсяг вербальної пам'яті, високий рівень аналітичного мислення, щоб виділяти та групувати інформацію, перерозподіляти дані, а також високий рівень узагальнення та систематизації, щоб скорочувати і трансформувати текст на основі його смислового аналізу.

А вміння працювати з людьми вимагає не тільки знань з психології, але й ораторських здібностей, добре розвиненого усного мовлення, знання особливостей його жанрів тощо.

Але ключовим має бути підвищене почуття відповідальності за доручену справу, ось тоді всі перераховані професійні якості даватимуть необхідний результат.

Таким чином, у системі підготовки спеціаліста – аграрія велике значення має орієнтація у майбутній професії, що націлена на знання специфіки й основних функцій професійної діяльності, усвідомлення психологічних, комунікативних, особистісних вимог, які пред'являються даною професією, виявлення професійно значимих психічних та особистісних якостей, прийняття відповідальності за вибір професії і своє навчання. Але очевидним є також і те, що аграрний навчальний заклад повинен проводити професійний відбір абітурієнтів, а не йти за залишковим принципом. Життя вносить свої корективи: на деякі спеціальності конкурс дуже великий, наприклад, інженер – землевпорядник, бухгалтер, економіст, а на агрономічний факультет чи факультет плодоовочівництва та виноградарства конкурс практично відсутній.

Висновки. Отже, аграрний спеціаліст, сучасний фахівець повинен володіти якісним професійним мовленням, що повинно бути правильним, виразним, змістовним. Свого часу теоретик ораторського мистецтва Квінтіліан сказав: “Практика без теорії цінніша, ніж теорія без практики”. І справді, мовна норма твориться, формується, виробляється у процесі практики, у процесі постійного спілкування людей у різних сферах діяльності.

Додержання лексичних, граматичних, орфоепічних, акцентологічних, стилістичних норм – основа і писемного, і усного професійного мовлення.

“Як правильно?”, “Як точніше?”, “Як краще?”, “Як сказати?”, “Як написати?” – відповіді на ці питання майбутнім аграрним спеціалістам допоможуть практичні завдання і вправи на засвоєння мовних і мовленнєвих норм, а також - логіка мислення, інтуїція і, звичайно, знання української мови.

Література

1. Білодід І. Дбаймо про високу культуру мови / І. Білодід // Питання мовної культури. – К.: Наук. думка, 1969. - №3 – С. 3 – 10.
2. Карпов А.В. Понятіе професіонально важных качеств деятельности / А.В. Карпов // Психология труда / Под ред. А.В.Карпова. - М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003.- 352с.

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ АГРАРНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У
ХОДІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ**

3. Марищук В.Л. Психологические основы формирования профессионально важных качеств / В.Л. Марищук. – Л., 1982.- 36с.
4. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: Знание, 1996.- 308с.
5. Мозговий В.І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс / В.І. Мозговий. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 592с.
6. Чорненький Я.Я. Українська мова за професійним спрямуванням. Ділова українська мова /Теорія, практика, самостійна робота: Навчальний посібник / Я.Я. Чорненький. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 304с.
7. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: Навчальний посібник / С.В.Шевчук. – К.: Літера, 2000. – 480 с.

Дмитрук М.В. Формирование профессионально важных качеств аграрных специалистов в ходе изучения украинского языка по профессиональному направлению / М.В. Дмитрук // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2012. – Т. 25 (64), № 3, ч. 1. – С. 153-157.

В статье характеризуются профессионально важные качества специалистов-аграриев и их формирование в ходе изучения украинского языка по профессиональному направлению.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональные качества, профессиональная направленность.

Dmitruk M.V. Forming is professional important qualities of agrarian specialists during the study of Ukrainian to professional direction / M.V. Dmitruk // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2012. – Vol. 25 (64), No 3, part 1. – P. 153-157.

In the article important qualities of specialists-agrarians and their forming during the study of Ukrainian to professional direction are characterized professionally.

Key words: professional preparation, professional qualities, professional orientation.

Поступила в редакцію 03.09.2012 г.